

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

20 maja 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Ewa Stefańska (przewodniczący)

SSN Krzysztof Grzesiowski (sprawozdawca)

SSN Kamil Zaradkiewicz

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 20 maja 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu
z 30 grudnia 2021 r., XV Ca 1679/21,
w sprawie z powództwa P. B.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,

1. oddala skargę kasacyjną,

2. zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 2700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem kosztów postępowania kasacyjnego - z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty.

Krzysztof Grzesiowski

Ewa Stefańska

Kamil Zaradkiewicz

[dr]

UZASADNIENIE

1. Wyrokiem z 9 czerwca 2021 r. Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu zasądził od pozwanej Bank spółka akcyjna w W. na rzecz powoda P.B. kwotę 58.055,22 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 10 maja 2020 r. do dnia zapłaty (pkt 1), zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 3.083,98 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 19 maja 2020 r. do dnia zapłaty (pkt 2), oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt 3) oraz orzekł o kosztach procesu (pkt 4).

2. Wyrokiem z 30 grudnia 2021 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu oddalił apelację strony pozwanej (pkt I) oraz orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego (pkt II).

3. Z ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd Rejonowy i zaakceptowanych przez Sąd Okręgowy wynika, że 8 marca 2007 r. powód jako konsument zawarł z poprzednikiem prawnym strony pozwanej umowę kredytu denominowanego w walucie CHF. Na jej podstawie bank udzielił kredytobiorcy kredytu w łącznej kwocie 78.912,91 CHF. Zgodnie z § 37 ust. 1 regulaminu kredyty w walutach wymienialnych wypłacane były w złotych, przy zastosowaniu kursu kupna waluty obowiązującego w banku w chwili wypłaty. Nadto kredyty w walutach wymienialnych podlegały spłacie w złotych, przy zastosowaniu kursu sprzedaży waluty obowiązującego w banku w chwili spłaty (§ 37 ust. 2). W dniu podpisania umowy powód jako kredytobiorca nie wiedział, jaka dokładnie kwota zostanie mu wypłacona, z uwagi na fakt, że jej ostateczna wysokość w walucie PLN była uzależniona od kursu waluty CHF w dniu wypłaty. Powód, zgodnie z umową kredytu, opłacił dodatkowo ubezpieczenie niskiego wkładu własnego.

4. Sąd Okręgowy podzielił stanowisko Sądu Rejonowego, że postanowienia łączącej strony umowy w zakresie, w jakim przewidują system ustalania kursu franka szwajcarskiego dla operacji przeliczeniowych, w wyniku których określana była wysokość kredytu i rat spłaty, są klauzulami abuzywnymi, w związku z czym nie wiążą powoda jako konsumenta. Dodatkowo za abuzywne uznano klauzule umowne dotyczące ubezpieczenia niskiego wkładu własnego. W ocenie sądów meriti umowa

po wyeliminowaniu niedozwolonych postanowień nie może funkcjonować, co skutkuje jej nieważnością. Skoro umowa jest nieważna, to zwrotowi podlegały również składki uiszczone przez powoda tytułem ubezpieczenia niskiego wkładu własnego.

5. Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego wniosła strona pozwana, zaskarżając wyrok w całości, wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu. Skarżący zarzucił zaskarżanemu wyrokowi naruszenie następujących przepisów prawa materialnego:

1) art. 65 k.c. poprzez dokonanie błędnej wykładni oświadczeń stron ujętych w zawartej przez strony umowie (§ 1 ust. 1 i § 4 umowy) i stanowiącym jej integralną część regulaminie (§37 ust. 1 i 2, § 38 i § 39 regulaminu);

2) art. 353¹ k.c. w zw. z art. 58 § 1 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że umowę należy uznać za nieważną jako wykraczającą poza granice swobody umów i sprzeczną z naturą stosunku cywilnoprawnego;

3) art. 58 § 2 k.c. poprzez nieprawidłowe przyjęcie, że umowa kredytu jest nieważna jako zawarta z naruszeniem zasad współżycia społecznego w postaci zasady równowagi kontraktowej stron i nienadużywania przewagi silniejszej strony stosunku obligacyjnego;

4) art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 3 ust. 1 Dyrektywy Rady 93/13 poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że zakwestionowane postanowienia umowne były niejednoznaczne i nie zostały uzgodnione indywidualnie, naruszają dobre obyczaje oraz w sposób rażący naruszają interesy konsumenta, przez co stanowią niedozwolone postanowienia umowne;

5) art. 385¹ § 1 i § 2 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 Dyrektywy Rady 93/13 poprzez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że na skutek wyeliminowania zakwestionowanych postanowień z regulaminu nie jest możliwe dalsze obowiązywanie umowy;

6) art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 Dyrektywy Rady 93/13 EWG w zw. z § 2 ust. 9 umowy kredytu poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że nawet gdyby uznać, że sankcja niezwiązania konsumenta dotyczy tylko

zakwestionowanych przez niego klauzul, a umowa wiąże strony w pozostałym zakresie, to nie doszło nigdy do wykonania takiej umowy poprzez brak wypłaty kredytu w CHF;

7) art. 358 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 i 2 k.c. poprzez ich błędną wykładnię i konsekwencji niezastosowanie i nieuzupełnienie luki powstałej w umowie na skutek stwierdzenia abuzywności klauzul przeliczeniowych, podczas gdy przepis ten, regulujący kwestię zobowiązań wyrażonych w walucie obcej, określa generalną regułę wskazującą kurs znajdujący zastosowanie w braku odmiennych ustaleń między stronami, która może znaleźć zastosowanie na zasadzie art. 1 p.w.k.c. także do umów kredytu zawartych przed dniem 24 stycznia 2009 r., które w tej dacie nie zostały jeszcze spłacone;

8) art. 56 k.c. w zw. z art. 41 Prawa wekslowego w zw. z art. 385¹ § 1 i 2 k.c. poprzez ich błędną wykładnię i przyjęcie, że nie było możliwe uzupełnienie luki powstałej w umowie na skutek stwierdzenia abuzywności klauzul przeliczeniowych poprzez odniesienie się w drodze analogii do dorobku prawnego stworzonego na gruncie uregulowań zawartych w art. 41 Prawa wekslowego;

9) art. 385¹ § 1 i § 2 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. i art. 58 § 1 k.c. polegające na ich błędnym zastosowaniu i przyjęciu, że uznanie postanowienia za abuzywne powoduje, że umowa z powodu klauzul abuzywnych narusza art. 353¹ k.c. i jest nieważna - mimo, że skutkiem uznania postanowienia za abuzywne jest to, że nie wiąże ono konsumenta;

10) art. 1 ust. 2 w zw. z art. 3 ust. 1 Dyrektywy Rady 93/13 w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. poprzez uznanie, że zakwestionowane klauzule przeliczeniowe należy uznać za nieuczciwe z tej przyczyny, że „sposób ustalania kursów walut nie został (...) sprecyzowany w umowie i regulaminie”, co miało dawać bankowi całkowitą dowolność w zakresie wyboru kryteriów ustalania kursu CHF w Tabelach kursowych i w ustalaniu wysokości świadczeń i zobowiązań stron;

11) art. 1 pkt 1 lit. a) oraz art. 4 ustawy antyspreadowej w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. poprzez ich błędną wykładnię zakładającą, że wejście w życie ustawy antyspreadowej nie wpływało na ocenę abuzywności postanowień umownych i w konsekwencji nie miało znaczenia dla dalszego bytu umowy i w konsekwencji

nieprawidłowe przyjęcie, że umowa jest nieważna w związku z tym, że zawiera klauzule abuzywne, które pozwalają bankowi na dowolne i swobodne ustalanie kursów wymiany walut;

12) art. 410 § 1 k.c. w zw. z art. 405 k.c. poprzez, że spełnione przez kredytobiorcę świadczenia na podstawie nieważnej umowy muszą być uznane za świadczenia nienależne, podczas gdy zawarta przez strony mowa jest ważna i wiąże strony w całości, a pozwany nie jest wzbogacony kosztem powoda;

13) art. 5 k.c. poprzez błędne niezastosowanie tego przepisu w okolicznościach niniejszej sprawy i oddalenie apelacji pozwanego, podczas gdy powód żądając stwierdzenia nieważności umowy kredytu i zwrotu kwot, które uprzednio wpłacił na poczet wykonania tej umowy nadużywa przysługujących mu praw podmiotowych, a wywodzone przez niego żądania naruszają zasady współżycia społecznego, w tym zasadę zaufania w obrocie gospodarczym, zasadę równości i zasadę sprawiedliwości społecznej.

6. Strona powodowa w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniosła o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie o oddalenie skargi kasacyjnej, a także o zasądzenie zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

7. Strony zawarły umowę kredytu denominowanego do waluty obcej (CHF). Według sądów meriti zarówno klauzule przeliczeniowe, jak i postanowienia umowy dotyczące obowiązku opłacenia ubezpieczenia niskiego wkładu własnego miały charakter abuzywny. Była to jedna z przyczyn uznania przez sądy meriti umowy za nieważną. Skarżący podważa to stanowisko, formułując zarzuty kasacyjne, które już

wielokrotnie były przedmiotem oceny w orzecznictwie Sądu Najwyższego, jak i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

8. W uchwale pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, mającej moc zasady prawnej *ex lege* (art. 87 ustawy o SN) doszło do podsumowania dotychczasowej linii orzeczniczej i ustalenia, że:

- 1) w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów;
- 2) w razie niemożności ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie;
- 3) jeżeli w wykonaniu umowy kredytu, która nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bank wypłacił kredytobiorcy całość lub część kwoty kredytu, a kredytobiorca dokonywał spłat kredytu, powstają samodzielne roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia na rzecz każdej ze stron;
- 4) jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bieg przedawnienia roszczenia banku o zwrot kwot wypłaconych z tytułu kredytu rozpoczyna się co do zasady od dnia następującego po dniu, w którym kredytobiorca zakwestionował względem banku związanie postanowieniami umowy;
- 5) jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, nie ma podstawy prawnej do żądania przez którąkolwiek ze stron odsetek lub innego wynagrodzenia z tytułu korzystania z jej środków pieniężnych w okresie od spełnienia nienależnego świadczenia do chwili popadnięcia w opóźnienie co do zwrotu tego świadczenia;

9. Odstąpienie od zasady prawnej przyjętej przez skład całej izby SN jest możliwe tylko poprzez wydanie kolejnej uchwały w analogicznym składzie (art. 88

ustawy o SN), co do dnia rozpoznawania skargi kasacyjnej w niniejszej sprawie nie nastąpiło.

10. Zarzuty materialnoprawne podniesione w skardze kasacyjnej, w świetle stanowiska wyrażonego w uchwale pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, nie mogły więc odnieść pożądanego przez skarżącego skutku. Odnosząc się do treści sformułowanych zarzutów skargi kasacyjnej trzeba bowiem wskazać, że umowa stron niewątpliwie zawierała abuzywne postanowienia, nie było możliwości jej dalszego trwania po wyeliminowaniu tych niedozwolonych klauzul czy zastąpienia wyeliminowanych postanowień innymi mechanizmami, tak jak i nie nastąpiło naruszenie prawa materialnego co do sposobu rozliczenia stron dokonanego przez sąd meriti. Nie doszło więc w sprawie do naruszenia wskazanych w skardze kasacyjnej przepisów prawa materialnego.

11. Na zakończenie Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym skargę kasacyjną wskazuje, że skutek w postaci ponoszenia nieograniczonego ryzyka kursowego przez kredytobiorcę może powodować znaczną nierówność praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta. W ocenie Sądu Najwyższego, gdyby rzeczywiście zostało należycie wyjaśnione znaczenie zmiany kursu waluty i ponoszonego ryzyka, to racjonalny kredytobiorca nie zdecydowałby się na kredyt powiązany z kursem waluty obcej w perspektywie jego spłacania przez kilkadziesiąt lat, chyba że z okoliczności sprawy wyraźnie wynikałoby co innego. Poza tym, gdyby kredytujący bank zamierzał w wystarczający sposób poinformować kredytobiorcę będącego konsumentem o niebezpieczeństwach wynikających z długoterminowego kredytu powiązanego z kursem waluty obcej, to nie proponowałby w ogóle zawierania takich umów kredytowych, zdając sobie sprawę jako profesjonalista, że umowa taka może zostać oceniona jako nieuczciwa (zob. wyrok SN z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18). W związku z powyższym nietrafny okazał się zarzut naruszenia art. 5 k.c. poprzez jego niezastosowanie.

12. W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., oddalił skargę kasacyjną.

13. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono zgodnie z art. 98 § 1, § 1¹ i § 3 w związku z § 2 pkt 6, § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Krzysztof Grzesiowski

Ewa Stefańska

Kamil Zaradkiewicz

(G.N.-J.)

[r.g.]